

УДК 82.09

Ростислав Радишевський

ORCID 0000-0002-5279-8232

Іван Зимомря

ORCID 0000-0003-3211-8268

СЛОВО ПРО ТВОРЧИЙ ПОСТУП ПОЛОНІСТА І ТЕОРЕТИКА ЛІТЕРАТУРИ: МИКОЛІ ЗИМОМРІ – 75

Анотація. Стаття присвячена 75-річному ювілею відомого літературознавця, перекладача, педагога, доктора філологічних наук, проф. Миколи Зимомрі. У дослідженнях Миколи Зимомрі осмислено вагомі явища літературного процесу, компаративістики, перекладознавства, взаємодії культур народів Східної, Центральної та Західної Європи. З-поміж непересічних складників його доробку слід назвати такі книжкові видання: «Україна – Польща: культура, уроки, духовні змагання» (1999), «Тотожність та партнерство: студії взаємин найближчих сусідів» (2000), «Україна – Польща. Наукові студії сусідів-партнерів» (2004), «Україна – Польща. Монолог – діалог культур» (2004), «Україна – Польща: нові виклики епохи» (2006). Вони творять – у сполучі з монографією «Виміри духовних змагань» (2006, польською мовою) – своєрідну серію під назвою «Україна – Польща» з п'яти томів (у шести книжках). Це – суттєвий внесок в полоністику, в об'єктивне осмислення як а) історії українсько-польських, так і б) німецько-українських культурних духовних зв'язків загалом і про реценцію творчості українських авторів у німецькомовному просторі упродовж 1801–2021 рр. – зокрема. Серед пріоритетних фактів, які дослідник уперше увів у науковий вжиток, примітні в опублікованих працях про Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Марка Вовчка, а також численних носіїв мистецтва художнього перекладу.

Ключові слова: Микола Зимомря, літературознавство, філологія, українська наука.

Інформація про авторів: Радішевський Ростислав Петрович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Зимомря Іван Миколайович, доктор філологічних наук, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Електронна адреса: rostyslav.r58@gmail.com, zimok@ukr.net

Rostyslav Radyshevskyi, Ivan Zymomrya

**A WORD ABOUT CREATIVE PROGRESS:
MYKOLA ZYMOMRYA IS 75**

Abstract. *The article is dedicated to the 75-years-old jubilee of a well-known literary critic, translator, educationalist, Doctor hab. of Philological Sciences, Professor Mykola Zymomrya. The article reflects the main milestones of his life and career. Mykola Zymomrya was born in 1946 in Holatyn in Ukraine. Main directions of activity: German studies, Slavic studies, contrastive literary studies, theory of literature, translation studies. Professional career: finished secondary school in Holatyn and graduated from Uzhhorod State University (Departments of Ukrainian and German Philology). After graduating from the Faculty of Foreign Languages (1967) was a teacher of the German language and literature at the Department of German Philology; a doctorate (1969–1972) at Humboldt University of Berlin where his doctoral thesis was written on the topic “Reception of Ukrainian literature in German-speaking countries from its sources until 1917. To the history of Russian-Ukrainian-German mutual literary relations” (1972). His doctoral dissertation on the topic „International relations and the role of translation in the creative process” was written in the Gorky Institute of World Literature of the Russian Academy of Sciences in Moscow and was defended in 1984. Academic titles: assistant professor (1976); professor (1987). Head of the Department of German Philology (1974–1979); scientific worker at the Gorky Institute of World Literature (1980–1982); head of the Department of Foreign Languages at Uzhhorod State University (1986–1993); professor at Higher Pedagogical School in Słupsk (1993–1995); professor at Transcarpathian Institute of Postgraduate Pedagogical Education (1996–2002); professor at Baltic High School of Human Sciences in Koszalin (1997–2002); professor at*

Polonia University in Czestochowa (2002–2012); professor at Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko (since 2000), head of the Department of Theory and Practice of Translation (2003–2010), head of Germanic Languages and Translation Studies Department (since 2010). Over 1000 scientific articles have been published (1970–2021) on issues in literature studies and criticism in newspapers, periodical publications, thematic collections, monographic publications, including in Polish. Membership in associations and organisations: Member of the National Union of Journalists of Ukraine (1980), Member of the National Writers' Union of Ukraine (2008), Member of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine in Kyiv (2008), Head of the Commission for Cooperation with Polonia Scientific Societies in Ukraine, USA, European Union and Baltic Countries (2010). Prior awards: state award "Honours in Education in Ukraine" (1996), Honorary Distinction "Deserved for Koszalin Voivodeship" (1998), Award of the Ministry of Education and Science of Ukraine "For outstanding learning achievements" (2009), award of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine "K.D. Ushynski" (2011), award of the Academy of Higher School of Ukraine "Yaroslav Mudry" (2011), Honoured Scientist and Technician of Ukraine (2017).

Key words: *Mykola Zymomrya, literary studies, philology, Ukrainian science.*

Information about authors: *Radyshevsky Rostyslav, doctor of philology, professor, head of the department of Polish studies, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Zymomrya Ivan, doctor of philology, professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.*

E-mail: *rostyslav.r58@gmail.com, zimok@ukr.net*

Rostysław Radyszewski, Iwan Zymomria

SŁOWO O TWÓRCZYM POSTĘPIE: MYKOŁA ZYMOMRIA OBCHODZI 75. URODZINY

Abstrakt. *Artykuł poświęcony jest 75-letniemu jubileuszowi znanego krytyka literackiego, tłumacza, pedagoga, doktora hab. nauk filologicznych prof. Mykoły Zymomri. Badania Mykoły Zymomri obejmują ważne zjawiska procesu literackiego, komparatystyki, przekładoznawstwa oraz wzajemnego oddziaływania kultur narodów Europy Wschodniej, Środkowej i Zachodniej. Wśród ważnych*

publikacji warto wymienić następujące wydania książkowe: „Ukraina – Polska. Kultura. Wartości. Zmagania duchowe” (1999), „Tożsamość i partnerstwo. Studia z najbliższego sąsiedztwa” (2000), „Ukraina – Polska. Badania naukowe sąsiadów-partnerów” (2004), „Ukraina – Polska. Monolog – dialog kultur” (2004), „Ukraina – Polska: nowe wyzwania epoki” (2006). Wraz z monografią „Wymiary zmagañ duchowych” (2006, w języku polskim) tworzą cykl w 5 tomach (6 książek) pod tytułem „Ukraina – Polska”. Jest to znaczący wkład w polonistykę, w obiektywne rozumienie zarówno a) historii polsko-ukraińskich, jak i b) niemiecko-ukraińskich duchowych więzi kulturowych oraz recepcji twórczości autorów ukraińskich w przestrzeni niemieckojęzycznej w latach 1801 – 2021. Wśród priorytetowych faktów, które badacz po raz pierwszy wprowadził do użytku naukowego, godne uwagi są opublikowane prace o Iwanie Kotliarewskim, Tarasie Szewczenko, Iwanie Franko, Łesi Ukraince, Oldze Kobylańskiej, Marko Wowczok, a także licznych nosicielach sztuki przekładu literackiego.

Słowa kluczowe: Mykoła Zymomria, literaturoznawstwo, filologia, ukraińska nauka.

Nota o autorach: Radyszewski Rostysław, doktor filologii, profesor, kierownik katedry polonistyki, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki, Zymomria Iwan, doktor filologii, profesor Drohobyckiego Państwowego Uniwersytetu imienia Iwana Franki.

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com, zimok@ukr.net

Ювілейна подія в кожній людині пов’язана зі сполукою різних складників, що мають оптимальну основу для взаємодії конкретної особи з довкіллям, власне, як у безпосередньому сенсі, так і переносному значенні. Зрозуміло, йдеться про певне співвіднесення пізнаних, а не уявно результативних фактів з проєкцією на діалог між однодумцями. Тут архітектура осмисленого наближення до істини спирається на аргументованій діалогічності та її стихії.

В аналогічному зосередженні автори цих рядків спостерегли однозначно орієнтовні лінії, що дають можливість розгледіти постійну домінанту стосовно життєвого й творчого шляхів доктора філологічних наук, професора Миколи Зимомрі. Без перебільшення можемо стверджувати: діалог з ним був, як правило, безперервним, якщо не постійним, в окремі періоди нашої співпра-

ці. Це наклало свій знак тональності на засвідчений вияв фіксації висловлених нами позицій. Щоправда, деякі з них суголосні тій характеристиці, що міститься у відгуках попередників, зокрема, Олександра Астаф'єва, Марії Баяновської, Олександра Білоуса, Юрія Борева, Едуарда Вінтера, Степана Бобинця, Михайла Бучинського, Іллі Галайди, Івана Гарастея, Антона Гірше, Володимира Грабовського, Ярослава Грицковяна, Андрія Дурунди, Степана Жупанина, Манфреда Єніхена, Петра Кононенка, Павла Копанєва, Данила Кузика, Станіслава Лупінського, Василя Марка, Миколи Мушинки, Наталії Науменко, Василя Пагірі, Івана Пасемка, Ярослави Погребенник, Марка Полякова, Збігнева Пясека, Ебергарда Райснера, Михайла Романа, Олени Рудловчак, Любомира Сеника, Йосипа Фиштика, Івана Хланти... Вони писали – тією чи іншою мірою докладно – про досягнення Ювіляра, який восени 2021 року зустріне своє 75-річчя...

Для Миколи Зимомрі як педагога освітянська нива – найбільш вагома, бо він віддав їй понад п'ять десятиліть праці у вищій школі. Вона творить основу його творчих устремлінь, до яких слід долучити й інші, без сумніву, також результативні змагання. Він нині – відомий вчений-літературознавець, активний носій художнього перекладу, член Національної спілки письменників України, академік АН Вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки України. Сутність його змагань полягає у прагненні завжди розуміти своєрідність діалогу як поодиноких людей, так і діалогу культур загалом. Одне слово, працювати у сенсі трудитися – його характерна риса. За плечима – минув трудовий полудень. Так, від 1966 року він по-господарськи сів і продовжує сіяти зерна у Храмі знань, освоюючи культурні цінності різних часів і народів. До того ж, мабуть, примітне усе ним написане, бо пройняте великою любов'ю до рідної землі. А ця любов породжує повагу і любов до інших народів, інших культур. На шляху словесності Микола Зимомря знайшов свою долю, покликання, розкрився як творча особистість. Тут ідеться також про традицію та її рух, а з його боку, якщо за теорією Вільгельма Гумбольдта, про шлях освоєння акцентів єдності мови й мислення.

Микола Зимомря народився 30 листопада 1946 року в селянській родині. Вона споконвіку проживала в селі Голятин, що на Міжгірщині, де й загубилося між пралісами великого пасма гір в Закарпатті. До речі, тут побачив світ автор тритомної історії Закарпаття Іван Дулишкович (1815 – 1883), образ якого вже в наші дні повернувся до отчого порога в цінному мистецькому горельєфі скульптора – крайнина Михайла Беленя. А ще Голятин та навколишні верхи добрим словом згадав чеський письменник Іван Ольбрахт у знаменитому романі про опришка Миколу Шугая (1898 – 1921). Микола Зимомря тут закінчив середню школу, а далі – шлях простелився до міста над Ужем, де вчився на відділеннях української та німецької філології Ужгородського університету. Студії завершив 1967 року. Судилося йому посмакувати вчительського хліба в п'ятій середній школі міста Ужгорода, де ще в 60-х рр. традиційно викладалася німецька мова. Відтак на довгі літа пов'язалася його доля з Ужгородським університетом, де працював викладачем німецької мови, завідуючим кафедрою німецької філології (1973 – 1979), доцентом, професором, а також завідуючим кафедрою іноземних мов (1986 – 1993). Доля пов'язала його також з Дрогобицьким державним педагогічним університетом імені Івана Франка, де він заснував кафедру теорії та практики перекладу й був її від 2001 року першим завідувачем, що була в добу «оптимізації» реорганізована в кафедру германських мов і перекладознавства. Її й нині очолює відомий германіст, до речі, автор ґрунтовної статті про німецьку мову на шпальтах Енциклопедії сучасної України.

Його трудовій біографії передували роки стаціонарного навчання в Берлінському університеті ім. Гумбольдта (1969 – 1972). У його стінах уродженець Срібної землі успішно захистив кандидатську дисертацію «Сприйняття української літератури в німецькомовних країнах від першовитоків до 1917 року. До історії українсько-російсько-німецьких літературних зв'язків» (Берлін, 1972). Її текст має обсяг 639 сторінок і написаний німецькою мовою. Дослідження науковця отримало високу оцінку авторитет-

них українських і німецьких учених, зокрема офіційного опонента з Києва Ярослави Погребенник (1931 – 2010), а також визначного берлінського славіста – академіка Едуарда Вінтера (1896 – 1983). До слова, образ німецького вченого Микола Зимомря змалював переконливо в спогаді «Мурашка», що міститься в його прозовій збірці «Промінці студеного сонця» (Дрогобич, 2015) .

У названій дисертації М. Зимомрі, яку високо оцінив Едуард Вінтер, аргументовано окреслювався феномен, що характерний для творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка, Лесі Українки, В. Стефаніка, О. Кобилянської, М. Коцюбинського та інших українських майстрів слова в контексті тієї взаємодії, яка відбувалася різними шляхами, у тім числі на рівні контактено-генетичних зв'язків та художнього перекладу. Дисертаційний пошук уродженця Закарпаття отримав справжнє визнання, власне, як одного з помітних в Україні теоретиків художньої комунікації загалом і парадигми текстової інтерпретації – зокрема.

Дослідницький пошук завжди вабив молодого науковця, спонукав до відкриття нових тем, а відтак – несподіваних фактів. Вони носили часом характер калейдоскопу, описані науковцем, зокрема, у збірках «Долі в людях» (2006), «Час і життя» (2012), «Візерунок життєвих стежин» (2018), «Розв'язаний простір» (2020), а також «Верхи і низини» (2021).

Поза всяким сумнівом, аналогічні приклади – це не тільки ілюстрація для оціночної характеристики суджень Миколи Зимомрі як дослідника деталі, який володіє гострим журналістським поглядом на конкретику тієї чи іншої події. Автори цих рядків звернули увагу на його запис у деннику від 22 вересня 1983 року: *«У селі Залуж сталася нечувано зла трагедія. Загинули-згоріли в автобусі 29 осіб!... Отже, 29 осіб відійшли із життя у страшних муках... Цього вечора ми (батько дружини Іван Ільтьо та я) були в Арданові, звідки були покровні жертви ...Світ мовчав, бо за тієї*

доби панувала суспільна мовчанка... Треба віддати належне Івану Галасу, який перейняв на себе організаційні заходи стосовно поховання жертв... Чесно розподілив гроші на організацію поховань... Село почорніло від біди-болі...».

Звісно, подібне спостереження має характер фіксації, завдяки якій не загубиться у хроніці сумний для Закарпаття день. Різномет'я рефлексій – примітна ознака денника, що має узагальнену назву «Візерунок життєвих стежин».

По десятиьох роках – докторантура в академічному Інституті світової літератури ім. Максима Горького у Москві (1980 – 1982), де Микола Зимомря як германіст репрезентував українську науку. Тут він завершив докторську дисертацію на тему «Міжлітературні зв'язки та роль перекладу в художньому процесі». Важливо, що це дослідження здійснювалося в рамках наукового співробітництва Інституту світової літератури з Берлінським університетом імені Гумбольдта. Тому й закономірним став захист, що відбувся також у тому ж вузі, в якому минули колись аспірантські студії М. Зимомрі. Двотомник став предметом захисту докторської дисертації наприкінці 1984 року. Наукову сумлінність її автора, новаторське осмислення взаємодії літературних систем як одного з вагомих типів художньої комунікації в органічній сполуці з перекладом – «рухомим» чинником художнього процесу взагалі, – усе це аргументовано відзначили офіційні опоненти, відомі у науковому світі вчені – професори Юрій Борев, Марк Поляков (Москва), Павло Копанєв (Мінськ), Манфред Єніхен та Антон Гірше (Берлін). Минули літа й тому звідси – акцент: Миколі Зимомрі упродовж багатьох років дослідницьких пошуків вдалося досягти немало. В його активі біля двох тисяч публікацій. Хоч у літературознавстві дебютував 1970 року, проте перші друковані кореспонденції та нариси з'явилися ще в 1959 році. Вони започаткували також його журналістські уподобання: у 1981 році був обраний членом Національної спілки журналістів України.

У дослідженнях М. Зимомрі осмислено вагомі явища літературного процесу, компаративістики, взаємодії культур народів Східної, Центральної та Західної Європи. З-поміж непересічних складників його доробку слід назвати такі книжкові видання: «Україна – Польща: культура, уроки, духовні змагання» (1999), «Тотожність та партнерство: студії взаємин найближчих сусідів» (2000), «Україна – Польща. Наукові студії сусідів-партнерів» (2004), «Україна – Польща. Монолог – діалог культур» (2004), «Україна – Польща: нові виклики епохи» (2006). Вони творять своєрідну серію під назвою «Україна – Польща» з п'яти томів (у шести книжках). До слова, щойно за редакцією відомих польських вчених Лешка Павелського та Марека Рембежа побачив світ збірник «*Ponad podziałami. Wspólne perspektywy i dążenia w polsko-ukraińskiej współpracy naukowej*» (Szczecinek-Dąbrowa Górnicza, 2021, 574 s.). Тут міститься докладна стаття про Миколу Зимомрю та його внесок в полоністику загалом і в українсько-польські культурні взаємодії – зокрема. Названі бібліографічні одиниці – це однозначні свідчення трудового поступу. Його науковим розвідкам притаманні яскраво виражені оцінки, точна емоційна мова, вірність виробленій стильовій манері. Серед пріоритетних фактів, які дослідник уперше ввів у науковий вжиток, заслуговують на увагу насамперед такі, що збагачують характеристику творчості Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Марка Вовчка, цілої плеяди німецьких діячів науки і культури. Маючи велику одержимість і напружену енергію, вчений натхненний трудом, коли прямує незвіданими й неходженими стежками, досліджує невідомі або маловідомі факти для широкого читацького загалу, або ж питання, які тривалий час під впливом різноманітних обставин чи відповідних епох взагалі замовчувалися.

Доля подарувала М. Зимомрі можливість працювати у багатьох архівах і бібліотеках Львова, Києва, Москви, Санкт-Петербурга, Риги, Тарту, Берліна, Лайпціга, Ваймара, Галле, Грайсвальда, Дрездена, Кельна, Гайдельберга, Варшави, Кракова, Слупська,

Кошаліна, Ченстохови... Очевидна селянська наполегливість і щаслива вдача дозволили філологам з чуттям «археолога» відшукати цілу низку невідомих прикладів з історії німецько-українських та українсько-німецьких, українсько-болгарських, українсько-польських, українсько-угорських культурних взаємодій, одне слово, знайти й осмислити чимало нового про таких визначних діячів на ниві німецької культури, як Й.-К. Енгель, Й.-В. Гете, Ф. Шіллер, Г. Гайне, Й.-Г. Гердер, Ф. Боденштедт, А. Лайст, Л. Якобовські, Г. Адам, К.-Е. Францоз, А. Захер-Мазох, А. Ш. Вуцкі, Е. Вінтер та інші. Всі вони – тією чи іншою мірою – були причетні до історії України, її культурних надбань, послужили посередниками у складному процесі сприйняття (а нерідко й запозичення) українського слова в країнах Західної Європи і передусім – в Австрії та Німеччині.

Праці М. Зимомрі збагатили, зокрема, німецькомовну Шевченкіану. Так, у 1976 році в Берліні з'явилося велике монографічне дослідження «До сприйняття творчості Тараса Шевченка в німецькомовних країнах», а згодом ще кілька аналогічних публікацій, в яких переконливо оцінюються заслуги багатьох зарубіжних дослідників Шевченкової творчості. Слід назвати таких славістів, як Г.-Л. Цунк, Е. Кайль, Я.-П. Йордан, Й. Шерр, Г. Карпелес, Ю. Віргінія, В. Ягич, В. Каверау, А. Енсен, Г. Абель, М. Фолтіцеано та ін. Окремі з них були фактично невідомі (Герман-Леопольд Цунк, Костянтин Тішендорф) або маловідомі (Йоганнес Шерр, Густав Карпелес, Георг Адам, Анна-Шарлотта Вуцкі, Людвіг Якобовський) в шевченкознавстві.

З-поміж багатьох ілюстрацій прочитання Шевченкового слова вирізняємо текст автобіографії Кобзаря в німецькомовному перекладі, що побачив світ у Лайпцігу ще за життя поета в 1860 році. М. Зимомрі як науковцеві пощастило першим в Україні подати цей вагомий факт і встановити ім'я перекладача. Як ця промовиста німецькомовна інтерпретація, так і справа з виданням у 1859 році Шевченкової збірки поезій у Лайпцігу – все це не обійшлося без Пантелеймона Куліша (1819 – 1897), талановитого перекладача творів Гете, а також пристрасного популяризатора

творчості Т. Шевченка в Німеччині. Ці та інші факти проступають зі сторінок монографії «Німеччина та Україна: у нарисах взаємодії культур», яка опублікована німецькою мовою у книжковій серії альманаху українців Європи «Зерна» («Львів, 1999). Окремого слова заслуговує його російськомовна монографічна праця «Опанування літературного досвіду. Переємність традиції сприйняття творчості Тараса Шевченка» (Дрогобич, 2003). Відрадно, що вона – плід співпраці з його аспіранткою Ольгою Білоус. Книжка видрукувана за сприяння Об'єднання українців Росії, зокрема, за активної підтримки його голови – Олександра Руденка-Десняка (1936 – 2006). До речі, у доробку М. Зимомрі є й польськомовна монографія – „Wymiry zmagañ duchowych” («Виміри духовних змагань»), Кошалін, 2006).

Заслуговує на увагу ще один штрих, що має у нашій розповіді ретроспективний характер: Микола Зимомря ще у січні 1970 року розшукав два німецькомовні твори («То be or not to be ?»; «Ein Brief ins Weite») Лесі Українки, які сім десятиліть не були відомі на Батьківщині поетеси. Це – поезія «Бути чи не бути?» та прозовий твір «Лист у далечінь». Про пріоритетність пошуку й знахідки М. Зимомрі писав визначний український літературознавець Федір Погребенник (1929 – 2001) у відгуку «Ще один автограф поетеси» зі шпальт «Літературної України» (1971, № 1, с. 2). Так, фіксований ним масив справді примітний під пером філолога, якому належать ґрунтовні заглиблення у художню світобудову Т. Шевченка, І. Франка, Марка Вовчка, Ю. Федьковича, В. Стефаника, О. Кобилянської, М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького, а також М. Чернишевського та І. Тургенева. Дослідницькі обрії науковця ширшають, з кожним роком набуваючи вагомого звучання...

Цікаве свідчення міститься у записі Миколи Зимомрі від 10 травня 1971 року: «Сюрприз дня – це зустріч з Альфредом Куреллою. Її уможливив проф. Ебергард Райснер, який домовився «його шляхами» про «консультацію для аспіранта з України». Альфред Курелла – один із кращих німецькомовних перекладачів творів Тараса Шевченка, керівник творчої групи, організованої

в Москві та покликаної інтерпретувати творчість Кобзаря німецькою мовою. Примітний факт: усі члени творчої групи були під наглядом з боку спеціальних служб СРСР. Звідси – адекватне розуміння Шевченкових мук на нелюдських землях ув'язнення поета... Зустріч мала відбутися в офіційному будинку, на якому зберігся «балкон Карла Лібкнехта». Однак вона, з ініціативи Альфреда Курелли, відбулася у його власній робітні, просторій, як будинок. У розмові він згадав про те, як розмовляв з ним Володимир Ульянов у Кремлі (1919 р.). На титульній сторінці одномомника «Кобзар» (Taras Schwetschenko. Der Kobzar. Moskau, Verlag für fremdsprachige Literatur, 1963. – 345 S.) перекладач написав: «Für Nikolai Simomrja – zur Erinnerung an unsere erste Begegnung. A. Kurella. 10.V. 1971». На моє питання стосовно «творчої лабораторії» діяльності групи перекладачів, які мали завдання відторити художній світ Шевченкових поезій німецькою мовою, то він охоче дав відповідь. Виявилося все просто, як «дрім»... Альфред Курелла провів низку творчих нарад консультативного характеру. Кожний мав версію «дослівного перекладу»; підрядники були якісні, зроблені знавцями як німецької, так і української мов (Степан Тудор). Звісно, драматизм полягав у тім, що жоден не знав Шевченкової мови; як правило, усі вони були переконані, що російська мова майже нагадує українську. Та швидко вони переконалися у зворотньому: це абсолютно різні мовні величини... Тобто окремі мови як системи! На щастя, члени групи були професійними носіями літературної творчості, зокрема, Еріх Вайнерт (як поет), Гедда Ціннер (народилася у Львові!, хоч про це рідко хто знає!), Гуго Гунперт і, звичайно, сам Альфред Курелла. За його зізнаннями, він ставив вимогу «увійти у модель мислення Шевченка як саме українського поета», «репрезентанта українського народу»...

Варто зазначити: Альфред Курелла (2.05.1895 – 12.6.1975), як це переконливо стверджує Микола Зимомря, справді досягнув винятково суттєвого результату стосовно рецепції Шевченкової думки німецькою мовою.

Миколу Зимомрю цікавлять актуальні питання культурознавства, краєзнавства, народознавства, української етнопедагогіки, мистецтва національного виховання з урахуванням самоідентичності носія. Це яскраво помітно у таких опублікованих статтях, як, наприклад: «Погляди німецькомовних учених на етнічну приналежність і мову корінного населення Закарпаття» (1993), «Концептуальні погляди Августина Волошина на синтез навчання та виховання в умовах школи й сім'ї» (1995), «Августин Волошин – видатний учений-педагог України» (1995), «До питання генези добра і зла у виховних оцінках Йосипа Терелі» (1995), «Педагогічна думка та її місце в науковій спадщині культурно-освітніх діячів Закарпаття» (1996), «Екологія та її загальнолюдські начала в літературному процесі» (1997), «Окраса української словесності в оцінках німецьких учених першої половини XIX віку. До 200-річчя появи «Енеїди» Івана Котляревського» (1998), «Адам Міцкевич у німецькомовній рецепції та її рефлексії з Україною» (1999), «Типологічні взаємодії літературних явищ у процесі рецепції» (2000), «Шевченко і ми. Образ Воскресіння в поезії Тараса Шевченка» (2001), «Морально-етична вартість послань митрополита Андрея Шептицького» (2002), «Педагогічна спадщина Олександра Духновича в оцінках Едуарда Вінтера» (2003), «Альфред Єнсен та його заслуги в історії польсько-шведських та шведсько-українських культурних зв'язків» (2004), «Рідна мова як чинник виховання особистості в контексті «Великої дидактики» Я. А. Коменського» (2005), «Переклад як образ життя. До питання перекладацької діяльності Івана Франка» (2006), «Модельний світ особистості у драмах Бернарда Шоу, Івана Франка, Володимира Винниченка» (2007), «Творчість П. Й. Шафарика в німецькомовній рецепції та її розголос в Україні» (2008), «Феномен Григорія Кочура як перекладача: дискурс культурологічної традиції» (2009), «Сповідальна сила «жіночого письма» як явище української культури» (2010), «Духовність і чин: до питання про значимість особистості у взаємодіях Західної та Східної Європи»; «Творчість Фрідріха Бо-

денштедта: контекст німецько-українсько-угорських літературних взаємодій» (2011), «Творчість Володимира Винниченка та Артура Шніцлера: сутність художніх шукань» (2012), «Виміри ідентичності в художньому світі Тараса Шевченка крізь призму німецькомовної рецепції» (2013), «стежиною до смарагдового міста. Спроба літературного портрету Наталії Науменко» (2013), «Непроминальна основа людського досвіду» (2014), «Твори Йосипа Фиштика в перекладних інтерпретаціях» (2015), численних гаслах в ЕСУ (2012-2021) та ін. Окремі праці вчений видрукував як в Україні, так і за її межами, зокрема, в Болгарії, Польщі, Росії, США, Словаччині, Франції, Німеччині, Хорватії.

Заслуговує на увагу типологічно-контекстуальні підступи дослідника до вивчення історичного минулого Закарпаття з погляду на оцінки угорських, чеських, словацьких, німецьких, австрійських, польських учених. Під цим кутом зору він докладно розглядає наукову й художню спадщину уродженців Срібної землі та її шанувальників з минулих епох та сучасної доби (М. Балудянський, І. Орлай, В. Кукольник, М. Лучкай, О. Духнович, П. Лодій, А. Волошин, В. Гренджа-Донський, Ю. Боршош-Кум'ятський, С. Панько, Л. Балла, П. Скунець, І. Чендей, В. Ладичець, С. Жупанин, В. Кохан, О. Рішаві, П. Пойда, В. Ігнат, Т. Ліхтей, Ю. Шип, О. Тимофієва). Трьома виданнями вийшла монографія «Августин Волошин» (1994, 1995, 2006), яка знайшла позитивну оцінку в літературі про найвидатнішого діяча Карпатської України (М. Мушинка, Т. Беднаржова).

У зв'язку з проблематикою українознавства та ролі комунікативної функції, яку українська література виконувала у важких соціальних умовах, М. Зимомря написав кілька концептуально вагомих статей, що умовно складають цикл «Натхнені образами України» Тут бодай назвати 6 такі позиції, як, наприклад: «Неопалимі мальви дружби»; «Творчість Петка Тодорова у колі зацікавлень Володимира Гнатюка»; «Угорська література в колі перекладацьких зацікавлень Фрідріха Боденштедта»; «Українські фольклорні образи у творчості польських романтиків»; «У руслі

слов'янського річища: До 200-річчя від дня народження П. Й. Шафарика»; «Людвіг Якобовські та українська література»; «Місце Перемишля в контексті культурно-освітніх зв'язків Галичини та Закарпаття»; «Польсько-українські взаємодії в Галичині на зламі XIX – початку XX століть»; «Україна та Польща в дзеркалі преси періоду другої світової війни»; «Українське шкільництво та його парадигми в контексті полікультурного середовища»; «Шалінові хустки з національної пам'яті. До 70-ти річчя від дня народження Дмитра Павличка»; «Використання персоналій та краєзнавчих матеріалів у навчально-виховному процесі»; «Якщо вогнем і мечем, то без світла. Інтерв'ю з Юліушем Сенкевичем»; «Гуманістичні засади як основа особистості вчителя»; «Від «Слова о полку Ігоревім» до «Чуєш, брате мій...» Богдана Лепкого: прочитання Остапа Грицяя як перекладача»; «Лемківські мотиви у творчості Якова Гудемчука та Ольги Петик»; «Тематична спорідненість прози М. Коцюбинського та А. Шніцлера»; «Взаємодія культур у контексті духовних змагань Михайла Драгоманова» та ін.

На зламі 80-х – 90-х рр. ще нелегко було говорити про коло питань стосовно українства. Однак його «повітря» вже нагадувало лавину як запитань, так і відповідей. Ілюстративний приклад до цього – стаття «Закарпаття: статус і перспективи. Спонука до праці» Миколи Зимомрі. Вона датована 14–15 вересня 1991 року і є фактичним репортажем про Всеукраїнський форум інтелігенції України, де її автор брав участь як делегат від асоціації «Світ культури». Ось – одне твердження:

«Всеукраїнський форум інтелігенції «Державна незалежність і культура», що відбувся нещодавно» в столиці України, поза всяким сумнівом, уже став небуденним набутком історії нашого народу.

Та він засвідчив – внаслідок умов, що їх протягом десятиліть створювала Система – і багатолікість нашої інтелігенції, відсутність єдності в її рядах, що з погляду сьогодення – печальне

недорозуміння...З кожного виступу – письменників Олесь Гончара, Івана Драча, Юрія Мушкетика, Павла Мовчана, Дмитра Павличка, Романа Лубківського зримо проступали болючі проблеми, що органічно пов'язувалися з розбудовою справді суверенної України, утвердженням її державної незалежності. Звісна річ, впадало в око розмаїття думок, поглядів і суджень; хоч і неоднозначні, а все ж усі вони увиразнювали невідворотність поступу на шляху до побудови правової України».

М. Зимомря чимало вже зробив для повернення розгублених скарбів, відродження духовних, морально-естетичних вартостей українського народу, а звідси – й загальнолюдських цінностей, гуманістичних надбань, що, як правило, «приземлені» до духовних змагань, наприклад, білоруського, російського, українського, польського, словацького, німецького, грузинського та литовського народів. Для кожного з них дослідник має окрему теку з матеріалами, укладеними за виробленою ним схемою, що також належить до творчої лабораторії словесника. У цьому зв'язку викликають зацікавлення численні статті М. Зимомрі про найбільш активних популяризаторів українського красного письменства у країнах Східної, Центральної та Західної Європи – Й.-Г. Гердера, Ф. Боденштедта, П. Тодорова, Е. Вінтера, Е. Райснера, П. Кірхнера, Р. Гебнера, Р. Сембратовича, О. Горбача, М. Мушинку, І. Галайду, І. Удварі, Ю. Тамаша, І. Качанюк-Спех, А.-Г. Горбач. Йдеться про те, що він володіє здатністю пишатися не тільки національними традиціями України, але й національними традиціями інших народів, розуміти ці традиції, ставитися до них з такою ж дбайливістю, з якою ставиться до власних, бачити їхню красу, вникати в ті почуття, які відчувають сини і дочки цих народів щодо своєї історії, культури, мови. Так, наприклад, науковцеві вдалося «розшифрувати» архетип, іншими словами, ключ до розуміння епістолярію Марка Вовчка, історії становлення її творів і, зокрема, унікального збірника «Двісті українських пісень», що посідає виїмкове місце у світовій фольклористиці. Вче-

ний виявляє значну турботу про збереження народної пісенності як неоціненного надбання української культури. Свідчення цьому – укладений ним збірник пісень «Ой там горі, на вершечку» (1991; друге доповнене видання – «Верховинські співанки» (Дрогобич, 2001), записаних на Міжгірщині з уст народної співачки, рідної матері Гафії Зимомрі (1919 – 1995). Рано втративши чоловіка Івана Зимомрю (1913 – 1949), вдова-страдниця вивела в люди п'ятьох синів (дочка Марійка в ангельському віці пішла з життя). У книжечці вміщено ґрунтовний нарис сина «Народна криниця – невичерпна» – трепетна розповідь про складну долю, що судилася матері-горянці... А перегодом побачила світ третя збірка пісенних текстів Гафії Зимомрі – «Бойківські наспіви» (Дрогобич, 2008). Вона містить зразки коломийок у записах Миколи Зимомрі, Григорія Дем'яна та Василя Кобалю. Це окреме видання упорядкували Олександра Німилович та онука народної співачки – кандидат педагогічних наук Олена Юрош (1971-2021), перу якої належить вагома монографія «Музичне виховання в Закарпатті: контекст освітнього процесу (1919 – 1939)» (Дрогобич, 2007. – 216 с.). На жаль, талановита доня Миколи Зимомрі 10 березня 2021 року відійшла за межу Вічності, полишивши десятки неопублікованих досі робіт... Тут природним постає вкраплення про те, що у колі родини М. Зимомрі має місце продовження творчої естафети, яку перейняли дочки Олена, Мирослава, а також син Іван, доктор філологічних наук. Його творчі досягнення – це природно особлива гордість для батька. Спільним результатом співпраці Івана Зимомрі із сестрою Оленою стала бібліографія батькових публікацій («Микола Зимомря. Осердя наукового доробку» (Ченстохова–Ужгород–Дрогобич, 2007, 238 с.). До речі, дочка Мирослава захистила дисертацію «Естетичне виховання молоді засобами народних промислів Закарпаття» (Тернопіль, 2013) на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Що ж, можна відчути радість, коли взяти до рук «Українську музичну енциклопедію». У другому її томі вміщена стаття Володимира Грабовського та Олени Юрош про Гафію Зимомрю. З фольклористичними уподобаннями пов'язана цінна збірка «Благодать

та її джерела» (Дрогобич, 2002), яку упорядкував і написав до неї післямову М. Зимомря.

М. Зимомря був одним із першовідкривачів таланту німецькомовної поетеси з села Кушниці, що на Іршавщині, Ольги Рішаві (1903 – 1993), опублікувавши про її творчий доробок біля двадцяти статей. Добрий розголос здобули два видання її творів українською та німецькою мовами «Голуба мандрівка» (Ужгород, 1979. – 159 с.), «Рокам подвоєно ціну» (Ужгород, 1996. – 240 с.), які уклав М. Зимомря. Обидва збірники містять інтерпретації П. Скунця (1942 – 2007), одного з визначних українських поетів сучасності. В їхню основу покладені українськомовні підрядники, які М. Зимомря підготував для Петра Скунця як перекладача.

З-поміж інших видань, які упорядкував і видав М. Зимомря, слід назвати книжки: «Молитви серця» Юлія Боршоша-Кум'ятського (Ужгород, 1995), «Малинове коло» (Львів, 2000) Миколи Слабака; дві збірки Дмитра Павличка – «Наперсток» (Кошалін, 2000) та «Київ у травні» (Кошалін, 2001); «Лемківські пороги» (Львів, 2002) Ольги Петик; «Юрій Гуца-Венелін. До 200-річчя від дня народження» (Ужгород, 2002); «Корінням з України» (Львів, 2000) та «Кольорові сни» (Дрогобич, 2003) Павла Головчука; «Різноцвіття» (Кошалін, 2003) Якова Гудемчука, «Необроблений смарагд» Наталії Науменко (Київ-Дрогобич, 2013) та ін. Впадає в око навчальний посібник «Текст. Система. Поетика жанру» (Дрогобич, 2012), виданий за редакцією Г. Семенюка, М. Зимомрі та М. Ткачука. Йому передували аналогічні праці, у т. ч. «Аналітичне читання» (Ужгород, 1978), «Переклад: теорія та практика» Кіровоград, 2001), «Німецько-український розмовний практикум» (Дрогобич, 2004), «Німецько-польський розмовний практикум» (Дрогобич-Ченстохова, 2006), «Фразеологія: знакові величини» (Вінниця, 2008), «Радіопубліцистика: дискурс тексту» (Дрогобич, 2015; співавтори Йосип Фиштик, Микола Ткачук).

Таким чином, допитливий студент має можливість прилучитися до різноманітного арсеналу джерел. Розмаїття тем примітне для дослідницьких студій вченого. Однак усі вони неодмінно

торкаються тієї проблематики, яка є стрижневою, коли назвемо її підгрупи: взаємодія національних культур, теорія та практика перекладу тощо.

М. Зимомря перейняв від своїх учителів, порадників і друзів те, що спонукає йти далі. Він охоче згадує кожного, кого мав за честь бачити в офіційній робітні й вдома, а також того, хто зустрічав його хлібом душі. У цій вервечці імен значаться в його деннику «Візерунок життєвих доріг» Марія Опаленик, Ірина Мончак, Андрій Ігнат, Степан Штефуровський, Євген Шаблювський, Едуард Вінтер, Ебергард Райснер, Манфред Єніхен, Петер Кірхнер, Лариса Робіне, Анна-Гая Горбач, Ірина Качанюк-Спех, Марія Деркач, Микола Жулинський, Дмитро Павличко, Федір Погребенник, Ярослава Погребенник, Ніна Над'ярних, Наталія Науменко, Юрій Борев, Олександр Деко, Іван Денисюк, Валерій Скотний, Григорій Семенюк, Любомир Сенік, Ігор Добрянський, Василь Марко, Роман Гром'як, Микола Ткачук, Олександр Астаф'єв, Ростислав Радишевський, Людмила Грицик, Олександр Астаф'єв, Анатолій Гуляк, Тетяна Корольова, Леся Грицковян, Ярослав Грицковян, Лідія Колянчук, Олександр Колянчук, Катерина Козак, Михайло Козак, Микола Мушинка, Ілько Галайда, Василь Гомонай, Михайло Волощук, Володимир Задорожний, Микола Палінчак, Іван Пасемко, Іван Хланта, Галина Яструбецька, Йосип Фиштик...

Недоцільно робити вододіл між науковими зацікавленнями того, хто творить. М. Зимомря охоче досліджує питання літературознавства, мовознавства, етнографії, фольклористики, історії, педагогіки, бібліографії, встигаючи сказати у різних напрямках своє слово. Це також засвідчують його змістовні книжкові позиції: «Животворна змагальність освіти» (Ужгород, 2000), «Веселка просвітленої пам'яті» (Дрогобич, 2010), «Собор щоденної благодаті» (Дрогобич, 2012), «Сутність шкільництва в інонаціональному середовищі» (Дрогобич, 2012; «Педагогічний доробок Ярослава Грицковяна: контекст українського шкільництва у Польщі» (Дрогобич, 2014; співавтор Леся Шагала), «Контекст традиції та новаторства: творчий доробок Миколи Ткачука»

(Дрогобич, 2015), «Дорогою у світ пізнання» (2016), «Система культурологічної парадигми: дискурс особистості» (2019), «Іван Франко: проєкція у сучасність» (співавтор Марія Якубовська, 2020). До слова, названа монографія була номінована на Міжнародну премію імені Івана Франка (2021).

Примітні також такі його праці, як, приміром, «Джерела вічної краси» (Ужгород, 1996), збірки художньо-документальних нарисів «Доли в людях» (Дрогобич, 2006), «Час і життя» (Дрогобич, 2012), «Віщеслово Тараса Шевченка» (2014), а також збірник антологічного типу «Відлуння. Світло поетичного світу Тараса Шевченка» (Ужгород–Дрогобич, 2014), що містить кращі перекладні версії творів Кобзаря німецькою мовою. Останнім часом побачили світ збірки оригінальної художньої прози Миколи Зимомрі, у т. ч. «Дзвін для ангелів» (Ужгород, 2014), «Промінці студеного сонця» (Дрогобич, 2015), «Образки Срібної землі» (Ужгород, 2016), «Між Карпатами і Татрами. Синя веселка» (2017), «Політ життєвої мрії» (2018), «Верховини голятинського плугатаря» (2020). Названі збірки не залишилися поза увагою як читачів, так і критики. Так, наприклад, Микола Жулинський, відомий український літературознавець, плідний дослідник літературного процесу, пише у листі до автора: «...Перечитав ще раз «Промінці студеного сонця». Невеличка за обсягом книжечка, а скільки увібрала в себе емоцій, вражень, споглядань... Щось гоголівське відлунює від взаємовітань Федора Федоровича та Івана Івановича («Серцебиття слова»)... Невеличка територія слова, а символічний простір великий. Ні, не буду я зупинятися на кожному Вашому етюді, на кожному есе, бо хіба потрібно (і чи можливо?) переповісти такі «густі» враження і сни? Ви вихоплюєте зі свого сну, з якоїсь події, зустрічі, спогаду одну «єдину мить» враження, переводите цей настрій у слова і мимоволі твориться своєрідний калейдоскоп миттєвостей реального життя». Розлогі рецензії на художні проби пера М. Зимомрі написали Олександр Астаф'єв, Любомир Сенік, Василь Марко, Наталія Науменко, Йосип Фиштики, зокрема, Тадей Карабович, перу якого належать численні переклади короткої прози Миколи

Зимомрі польською мовою. Так, нещодавно побачила світ збірка « Progiwulu. Wybóropowiadań MykolyZymomryi » (Пороги у вулицю, Каліш, 2019). Вона видана за редакцією відомого польського вченого і перекладача Яна Гжесяка, професора Познанського університету ім. Адама Міцкевича та Вищої школи в Коніні. Підготовлене ним нове видання, що містить окремий цикл прозових творів Миколи Зимомрі «Польські акценти в моєму житті» в перекладі Яна Гжесяка. Відрадно, що він удостоєний високої української нагороди – медалі імені К. Ушинського (2021). Щойно на полицях з'явилися прозові збірки Миколи Зимомрі: «Зелене відлуння» (Ужгород, 2021) та «VeobachtungenausdemGruenen», а саме в адекватних німецькомовних перекладах Яни Грицай (2021).

Реєстр дослідницького ужинку М. Зимомрі насамперед вражає кількістю імен і різноманітністю творчих спрямувань і тенденцій. Згадані тут праці творять «внутрішню» цілісність, пройняту неминущими критеріями добра, видіння вічної краси. Скажімо, тільки з розвідок М. Зимомрі дізнаємося, що Й.-В. Гете був одним із перших, хто спричинився до високої оцінки заслуг Івана Орлая перед наукою. У фондах Ваймарського архіву Гете й Шіллера дослідник віднайшов рукопис листа, написаного Іваном Орлаєм у серпні 1806 року творцеві «Фауста», – цінний документ людських стосунків двох діячів-сучасників. Наукову спадщину уродженців Закарпаття дослідник розглядає крізь призму їхніх зв'язків з Росією, Болгарією, Польщею, Угорщиною, Австрією, Німеччиною, Словаччиною та Чехією (І. Орлай, М. Балудянський, В. Кукольник, П. Лодій, О. Духнович).

Велика джерельна база, оригінальність авторських висновків та узагальнень, концептуальна глибина спостережень вченого – характерна ознака праць М. Зимомрі. Вони різні звучанням, проте їх об'єднує точність визначення завдань, коли йдеться про тематичну окресленість, приміром, німецькомовної Шевченкіани, художньої практики багатьох українських авторів, твори яких стали предметом зацікавлень з боку німецькомовної критики. Все це – позитивні складники процесу взаємодії національних куль-

тур. Наприклад, німецькомовні твори Ольги Кобилянської, Івана Франка чи Юрія Федьковича не наслідують, як це переконливо довів М. Зимомря, творчу палітру Гете, Шіллера, Гайне, а радше свідчать про трансформацію надбань німецької класики в річище нового літературного середовища.

Системний аналіз процесу сприйняття українського письменства в Австрії та Німеччині, всебічно проведений ученим, дає можливість побачити місце української літератури в контексті світової культури. Дослідник дійшов слушного висновку: українське художнє слово досі відоме світовій громадськості, на жаль, тільки на рівні представництва імен, а не творів. Іншими словами, динаміка пізнання й визнання художньої думки переважної більшості українських письменників ще не відповідає такій потребі рецепції, тобто сприйняття, яка б визначала справжнє обличчя української національної культури. Виняток з цього правила становлять Т. Шевченко, І. Франко, В. Стефаник, М. Коцюбинський, Леся Українка, В. Винниченко, В. Стус. Подібні висновки М. Зимомрі добре вмотивовані конкретикою фактів, типологічних паралелей, переконливими спостереженнями. Тому принагідно доцільно назвати й такий факт. М. Зимомря збагатив шевченкознавчу науку новими іменами (Г.-Л. Цунк, Е. Кайль, Л. Тішендорф), які до нього взагалі не розглядалися у зв'язку з життєвим і творчим шляхом Кобзаря.

Вивчаючи тему сприйняття української літератури в німецькомовних перекладах та критичних оцінках, М. Зимомря систематично вибирав архівні матеріали щодо подібної тематики, закоріненої в письменство російського, білоруського, грузинського, болгарського, угорського та литовського народів. У цьому зв'язку варто назвати такі його дослідження, як «Роль Я.-П. Йордана в історії міжслов'янських взаємин (40-70-і роки XIX ст.)», «У дружбі з Тургеневим: Марко Вовчок», «Художественное наследие М.Ю.Лермонтова в переводах Фридриха Боденштедта», «Роль творческих взаимосвязей в контексте литературного процесса (К 150-летию со дня рождения Ольги Кобилянской)», «Роль

художественного опыта в рецепционном процессе: целостность качественного и количественного познания литературных явлений», «Максим Богданович і Закарпаття», «Доля Лемківщини в поезії Тадея Карабовича», «Два генії: Григорій Сковорода і Володимир Соловйов» та ін.

М. Зимомря щедро ділиться ідеями, а часом і ним уперше віднайденими знахідками. Для нього головне – «аби добро служило людям», а за ким чи кому припаде пріоритет, для нього особливого значення немає. Може, тому він охоче виступає «від імені авторського колективу», хоч його стильова манера одразу впадає у вічі. Чимало його виступів узагалі не фіксовані, бо загублені в публікаціях «без підпису», колективних вітаннях з нагоди чи без неї; а вони – складові його професійних обдарувань. У цьому контексті важливий доробок М. Зимомрі як перекладача. Доброго розголосу набули збірки з його інтерпретаціями творів Дмитра Павличка німецькою мовою («Київ у травні», 2001; «Княгиня Європи» (2010), а також польськокомовної поетеси Олександри Шевелло – українською («Гармонія псалму», 2003). Окремим книжковим виданням побачили світ німецькомовні переклади поезій Анатолія Мойсієнка («Поезії. Gedichte», Дрогобич, 2013).

В останні роки дослідження М. Зимомрі набирають нових якостей, тематично й проблемно збагачуються. Мабуть, цей факт найкраще проступає в упорядкованих ним збірниках, що мають не дистанційну, а органічно позначену посвяту. Одне слово, вони присвячені конкретним визначним особистостям, діяльність яких загалом добре знана у науковому світі. Досі йому вдалося видати цілу низку книжок, що творить своєрідний цикл вагомих позицій. Сюди належать дослідницькі студії про таких відомих культурно-освітніх діячів, як Ю. Гуца-Венелін («Ю. І. Гуца-Венелін і слов'янський світ» (Ужгород, 1992), Іван Гранчак («Професор Іван Гранчак» (Ужгород, 1997), Микола Мушинка («Благовісник праці» (Ужгород, 1996), Адам Вірський («Tożsamość i partnerstwo. Studia z dziejów najbliższego sąsiedztwa» (Тотожність та партнерство: Студії взаємин найближчих сусідів» (Кошалін–Кіровоград,

2000), Ольга Петик (OlgaPetyk. „Łemkowskierogi”(Przemysł, 2002), Яків Гудемчук (JacobMuszyński-Hudemczuk. „Wielobarwność” (Koszalin, 2003), «Postawyhumanistówwobecproblemówiwyzwańwspółczesności” (Koszalin, 2009), „WymiarytwórczościAdamaZielińskiego” (2010), Володимир Задорожний («Дар служити науці» (Ужгород, 2001), Ярослав Грицковян («Осередки української долі» (Дрогобич, 2005), «Життя у світлі слова» Дрогобич, 2011), Олександр Чередниченко («Теорія та практика перекладу»; «Система тексту: інтеркультурний вимір» (Київ-Дрогобич, 2008), Анатолій Мойсієнко («Світ мови: поетика текстових структур» (Дрогобич, 2009), Любомир Сеник («Особистість на тлі епохи» (Дрогобич, 2010), Петро Фещенко («Шлях духовності» (Дрогобич, 2011), Іван Мегела («Обрії наукового пошуку» (Київ, 2011), Олександр Астаф'єв («Література. Соціум. Епоха» (Київ-Дрогобич, 2012), Микола Ткачук («Життя зі словом» (Дрогобич, 2014); «Вічність слова» (Ужгород, 2019), Ігор Добрянський «Праця – формула успіху» (Дрогобич, 2015), Йосип Фиштик «Контекст України: лишаймося собою» (Дрогобич, 2015), «Лицей професійний: контекст освіти та виховання» (2020) та ін.

Звісно, названі різні імена підкреслюють факт: вони певною мірою свідчать і про наполегливість М. Зимомрі як дослідника. Читач віднайде щось для себе у численних передмовах чи післямовах до таких книжок, як «Орієнтації. Розмисли. Дискурси» Романа Гром'яка, «Українська компаративістика: концептуальні проєкції» Людмили Грицик, «Спалені камені» Анатолія Мойсієнка, «Володар мудрості народної» Івана Губаля, «Висоти вічних журавлів» Ольги Тимофієвої, «До тебе, Україно, піснею прийду» Ігоря Трача, «Ізійди, сатано!» Любомира Сеника, «Орнаменти слова» Олександра Астаф'єва, «Кому не мріялось, що є незнана Муза...» Наталії Науменко, «Спалах» Лесі Мудрак та «Сплеск» Йосипа Фиштика та ін.

Повсюди нуртує прагнення автора – розкрити сутність людського в людині, природа якої наповнена болем за правду життя. Оце прагнення, сказати б, випрозорює ту чи іншу життєву настанову,

робить її цілеспрямованою й пристрасною. Звідки цей струмінь мислі? Відповідь на це запитання знаходимо в ранніх записах Миколи Зимомрі. Ось, приміром, напрочуд мотивовані враження школяра Голятинської семирічної школи від 11 червня 1959 року:

«Люди святкували Вознесіння на землі, а небом пересувалися хмари: то чорні, то сірі... І сталася велика біда: вдарила блискавка в смереку, під якою ховався від бурі-дощовиці старший брат моєї мамки, вуйко Василь Васильович Зубанич (1900 – 1959). Загримів грім і – серце вуйка зупинилося! Чорна смушка лягла на лице...»

А інший реалістичний малюнок-запис датований 18 червня того ж року:

«Біда без біди не ходить. Відійшла на небеса Бабуся Гафія Зимомря (з хижі Андрія Бітляна, а по матері – Андрія Дірея з Келечина)... Відійшла у четвер, а поховання відбулося 19 червня 1959 р., в Русавну п'ятницю... ...Якась сила гнала мене додому...Невдовзі прийшла Мамка. І небо посвітлішало. І вже не падав дощ... Та лице Мамки одразу помарніло. Впала на коліна й довго цілувала мою Бабусю, а свою свекруху, яку завжди називала Мамкою!»

У своїх наукових працях М. Зимомря дотримується такого принципу, як поглиблення історичної пам'яті, правдиве, об'єктивне художнє відображення історичного минулого, усунення «білих плям» у культурній спадщині, досягнення гармонії та високої культури міжнаціонального спілкування. Хто знає, може, це й окреслював відомий учений, письменник, культурно-освітній діяч зі Львова, коли на титульній сторінці роману про життя свого покоління написав такий дарчий напис: «Дорогому п. Миколі Зимомрі з глибокою повагою і вдячністю за все добре і благородне, за подвижницьку працю, за Вічне, що є у Вашій душі, за любов до слова, вільного, як орел, і могутнього, як народ, який покликав до життя це невмируще і велике – Любомир Сенік. Львів, 28 квітня 2001 р.». І таких оцінок з-під пера побратимів – чимало.

Микола Зимомря – науковець і педагог. Ці дві ланки поєдналися в його особі на все життя. Вони добре взаємодоповнюють одна одну, що й визначає обличчя університетського професора в сучасному трактуванні як педагога вищої школи. З авторськими лекціями та спецкурсами він виступав у вузах України (Київ, Львів, Одеса, Донецьк, Кіровоград, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці), Росії (Москва, Орел, Уфа), Німеччині (Лайпціг, Берлін, Мюнхен, Заарбрюкен), Угорщині (Ніредьгаза, Будапешт), Болгарії (Благоевград, Софія); викладав германістику в Слупській педагогічній академії міста, в Кошалінській гуманістичній вищій школі та Ченстоховській Полонійній академії (Польща).

Шляхи, які судилися Миколи Зимомрі, були спонукою шукати те, що миле серцю. А миле для нього – це люди. Тому й не дивно, що на сторінках наукових збірників, виданих на пошану з нагоди 60-річчя і наступних ювілеїв, містяться праці численних авторів. Так, наприклад, книжка «Світ дослідницьких студій» – плід 94-х дослідників (Світ дослідницьких студій: філософія, культурознавство, літературознавство, перекладознавство, мовознавство, педагогіка. Наукові записки факультету романо-германської філології. Науковий збірник на пошану професора Миколи Зимомрі / За ред.: В. Скотний, В. Кемінь, І. Зимомря; упоряд.: І. М. Зимомря. – Дрогобич: Коло, 2007. – Вип. III. – 552 с.). Серед них – Оксана Бабелюк, Мирон Бендик, Омелян Вишневський, Володимир Гладкий, Ярослав Грицковян, Казіміж Денек, Ігор Добрянський, Володимир Задорожний, Петро Іванишин, Володимир Кемінь, Людмила Краснова, Данило Кузик, Василь Марко, Микола Михальченко, Віра Мовчан, Василь Пагиря, Іван Пасемко, Анатолій Приходько, Ебергард Райснер, Любомир Сеник, Роман Скечковські, Надія Скотна, Валерій Скотний, Станіслав Стенпень, Іван Теплий, Микола Ткачук, Степан Хороб, Олександр Чередниченко, Олександр Шпак, Олександра Щепанек. До речі, цьому збірнику передував двотомник «*Studia in honorem*», виданий на пошану та з нагоди 35-річчя науково-педагогічної праці та 60-річчя від дня народження Миколи Зимомрі (Наукові записки Кіровоградського державного педа-

гогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки [літературознавство]. *Studia in honorem*. Видається на пошану і з нагоди 35-річчя науково-педагогічної праці та 60-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Миколи Івановича Зимомрі. – Кіровоград, 2006. – Вип. 69. – Ч. 1. – 296 с.; Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки [літературознавство]. *Studia in honorem*. Видається на пошану і з нагоди 35-річчя науково-педагогічної праці та 60-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Миколи Івановича Зимомрі. – Кіровоград, 2006. – Вип. 69. – Ч. 2. – 220 с.). Слід віддати належне Василю Марку, який явив ініціативу зібрати значне гроно науковців, у т. ч. Тут вміщені статті Сергія Михиди, Анатолія Мойсієнка, Марії Моклиці, Миколи Неврлі, Луїзи Оляндер, Олега Поляруша, Ярослава Радевича-Винницького, Петра Рихла, Любомира Сеника, Валерія Скотного, Миколи Ткачука, Петра Фаста, Богдана Чуловського та ін. У сенсі сказаного особливе враження справляє ювілейний збірник «Сучасні парадигми у літературознавстві, мовознавстві, перекладознавстві, педагогіці та культурознавстві і міждисциплінарному контексті», що 2011 побачив світ у Ченстохові (*Współczesne paradygmaty w literaturoznawstwie, językoznawstwie, translatoryce, pedagogice i kulturoznawstwie w kontekście interdyscyplinarnym. Księga jubileuszowa prof. zw. dr hab. Mykoły Zymomrya z okazji 45-lecia pracy naukowej i 65 rocznicy urodzin / Red. naukowa: A. Kryński, S. Łupiński, M. Urbaniec. – Częstochowa: Educator, 2011. – 512 s.*). Передусім впадає в око масив статей німецьких (Ебергард Райснер), українських (Олександр Астаф'єв, Олена Бондарева, Людмила Бублейник, Тимофій Гаврилів, Олександр Галич, Роман Гром'як, Анатолій Гуляк, Олександр Кеба, Анатолій Нямцу, Ярослав Поліщук, Ростислав Радишевський, Петро Рихло, Микола Сулима, Анатолій Ткаченко) та, у першу чергу, польських учених, зокрема, Лешка Беднарчука, Едварда Бялка, Валентини Врублевської, Казіміжа Денка, Анджєя Кринського, Ярослава Лавського, Станіслава Лупінського, Магдалени Плускоти, Євстахія Ракочі.

Стосовно оцінок життєвих і творчих досягнень, то вони містяться в статтях Василя Марка, Олександра Астаф'єва, Ростислава Радишевського, Любомира Сеника, Наталії Науменко, Івана Хланти, Олександри Німилович, Яни Грицай, Яна Гжесяка, Лешка Павелского, а також в окремих книжкових виданнях Ігоря Добрянського, Марії Урбанец («Микола Зимомря: слово крізь призму науки» (Ченстохова, 2010), Миколи Ткачука («Першооснова змісту. Літературний портрет Миколи Зимомрі» (Тернопіль, 2016), Михайла Небелюка («Сонце світить для людини. Про життя та творчість Миколи Зимомрі» (Борислав, 2016).

Понад тридцять п'ять років шліфував Микола Зимомря свої педагогічні сходинки у стінах Ужгородського національного університету. І ось вже понад двадцять наступних літ – працює в Дрогобицькому університеті ім. Івана Франка. Там і тут освітянин набув педагогічної майстерності, тієї творчості, яку розглядає системно, власне, як цілеспрямовану, свідомо організовану діяльність, що виражається у комплексі умов і факторів навчання, виховання, розвитку творчої особистості. Все це з відповідною метою сприяє оптимальній організації навчально-виховного процесу, доцільній різновидності організаційних форм, методів, засобів, підходів, стимулюванню щодо самостійного виявлення інтелектуально-пізнавальної, соціальної можливості студентської молоді, диференціації діяльності юнаків і дівчат в роки набуття професії. Усвідомлюючи високе покликання носія високих начал духовності, професор М. Зимомря систематично, наполегливо опрацьовує різні питання педагогічної науки. Окремі з них висвітлені у статтях про О. Духновича, А. Волошина, а також у нарисах про сучасників – педагогів вищої школи, зокрема, М. Євтуха, О. Вишневського, В. Скотного, Ю. Кишакевича, К. Сятецького, О. Поляруша, П. Рихла, В. Кравця, П. Гудивка, Л. Грицик, Т. Корольову, Т. Космеду, Г. Яструбецьку, Г. Корбич, В. Овсійчука, Л. Оршанського, П. Фещенка, О. Чередниченка, М. Чайку та ін. У цьому контексті доцільно виокремити книжку «Сутність шкільництва в інонаціональному середовищі» (Дрогобич, 2012), де розкрита освітня діяльність відомого укра-

їнського літературознавця й педагога з Польщі Я. Грицковяна. До слова, автор книжки «Осередки української долі» подарував М. Зимомрі, з яким його еднають кілька десятиліть активної приязні, свою нову працю «Про переклади і перекладачів української літератури в Польщі» (Перемишль, 2015). З її сторінок проступає результативність співпраці двох однодумців, з одного боку, Ярослава Грицковяна та Миколи Зимомрі – з іншого. Примітним є дарчий напис Ярослава Грицковяна від 12 січня 2006 року на титульній сторінці книжки «Осередки української долі. Історія сіл Березка та Воля Матіяшова» (Дрогобич-Кошалін, 2005), що побачила світ за редакцією Миколи Зимомрі: «Пам'ять має свої знаки. Вони містять відмінні та спільні ознаки, але завжди вони виокремлюють мою любов до України. Про це – моя книжка. Те, що вона з'явилася в Україні, для мене особлива радість. В її основі заґрунтована моя вдячність багатьом людям. А тут виділю мого вічного друга – професора Миколу Зимомря, який вклав багато душі в це видання. Др Ярослав Грицковян».

Якщо говорити про однодумців, то Микола Зимомря одним із перших називає Ілька Галайду, в особі якого – вчений-літературознавець, мовознавець, критик, публіцист, перекладач, а передусім – поет. Так видається, що поетичне начало передує всьому, чого торкається його перо. Ось, наприклад, лист, написаний на відстані серця.

«Дорогий друже-брате, Миколо Івановичу, прояви милість!

Я тебе безмежно поважаю з вдячністю за все, що ти сказав про мене. Ця твоя шляхетність не забувається, повір мені! Не гнівайся на мене за моє мовчання, бо це не по-божому! Я не встиг повідомити тебе, що відповісти так швидко на поставлені тобою запитання у такому повному обсязі мені на даний момент не під силу. Ти завдав мені і собі багато клопоту, чи варто це робити, брате мій? Земля вертиться незалежно від нас, а ми вертимосся залежно від неї, точніше від міцних цього світу й нашого Всевишнього. Я диву дивуюся, як ти вертишся з незною силою енергії. Нехай Господь благословить твої шляхетні поривання, твоє вертіння

на довгі роки життя, бо ти, мов годинник заведений. Дозволю собі, як старша людина, порадити тобі: бережи себе, своє здоров'я і сили без всяких прологів. Твій поетичний світ прекрасний, бо він є віддзеркаленням наших прекрасних (та на жаль, бідних) гір. Нехай щастить тобі, друже! Я Миколо живу у досить складному стані, з якого немає виходу. Я, як то кажуть, і швець, і жнець і на дуді грець. Розочка моя хворіє, а я повинен зробити все, щоб вона відчувала себе хоч трішечки щасливою. Тому я повинен зробити все, щоб достойно якимось прожити старість. До всього донечка моя Іринка і внучка Луція дуже, майже з молитвою просили мене написати спогади. Я довго не погоджувався, та на кінець піддався мольбам. Пишу час від часу, а артроз правої руки дає про себе знати. Пишу по-словацькому. Навряд чи хтось крім моїх нащадків спогадами зацікавиться. Дехто з ужгородців обіцяв перекласти на нашу рідну мову, але я обіцянкам мало вірю. Як казали древні *Suntfactaquamverbabisdifficiliora*. Сердечний мій друже, якщо з відповідями можна почекати, то у наступному році, якщо доживу, відповім. На все воля твоя. Ти один з небагатьох, котрі мені допомогли у житті. Це покійні: Микола Сингаївський та Петро Скунець, з живих – чудова людина, поет чистої краси, Петро Засенко. Ця доброта гріла й гріє мене повсякчас.

*З глибокою пошаною до Тебе і привітом
до Твоєї дружини та Іванка*

Ілько Галайда

Пряшів, 26.10.2015».

Зрозуміло, подібних змістовних листів в особистому архіві Миколи Зимомрі нагромадилося чимало. Кожний містить свідчення особистісного характеру. Власне, не усе так легко складалося на життєвому шляху нашого Ювіляра, як видається на папері. Сирітська доля не раз і не два нагадувала йому про глибину урочищ, куди падав... Щоб знову встати. І – йти далі. Іноді автори цих рядків задумувались: яка його свята сила супроводжувала? Власне, щоб уродженця Срібної землі несла вона від гірського села Голятин до багатьох європейських університетів. І

ми дійшли висновку: він буквально мурував свою стежку з чистого каміння. Ним і ступав. Де помилявся, там знав: не так зробив, як слід би вчинити... І не було б невтишимого болю. Може, тому, за свідченням багатьох його друзів, Микола Зимомря охоче вимовляє строфу з вірша «Бог» Дмитра Павличка:

*І не кажіть, що вічне тільки слово,
Бо неминущий також, як слова,
Той біль, що душу сповнює раптово
Бажанням віри в символ божества...*

Вимовляє, бо колись охоче сам віршував. Та, може, необачно зупинив перо. Але радіє за інших, у т. ч. й за тих, хто адресував йому свої поезії-посвяти. Серед них – Василь Кохан, Василь Густі, Володимир Фединишинець, Ольга Тимофієва, Наталія Науменко, Богдан Завідняк, Богдан Британ, Роман Квітневий. Отже, що судилося пережити чи досягнути? Чи багато, чи мало, хто про те знає? Проте важливо, що адресат справді відвертий і «перед Господом», і перед людьми... Годі вести мову про нещастя: так, 10 березня 2021 року, відійшла за межу Вічності доня Олена, не доживши місяць до полудня віку...

Своїми дослідженнями Микола Зимомря рухає, розпросторює вглиб і вишир духовне єднання народів. Науковець віддає свій талант і працює в ім'я благородної мети – взаємного збагачення культур. Бо кожен його здобуток у цій царині іде на карб зміцнення гуманістичних почуттів. Це особливо актуально в час тривоги і випробувань, які огорнули – зі знаком Небесної Сотні та ідеалів Революції Гідності – мільйони синів і дочок України у спалахах їхньої відчайдушної боротьби за право вільно жити на рідній землі.